

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת ואתחנן שבת נחמו, ט"ז מנחם אב ה'תשע"ב | גליון 514

דברי הימים

שבת נחמו

השבת הראשונה שאחרי תשעה באב, היא שבת של שמחת הנחמה, ונקראת 'שבת נחמו', על שם ההפטרות (ישעיה מ, א) "נַחְמוּ נַחְמוּ עַמִּי" שקורין בה. הפטרת 'נַחְמוּ' היא הראשונה משבעת ההפטרות שהן פרקי נחמה מהנביא ישעיה ונקראות 'שבע דנחמתא'. מאה ארבעים וארבעה פסוקים כלולים בכל שבע הפטרות אלו של נחמה, כנגד מאה ארבעים ושלושה פסוקים של תוכחה שנאמרו בפרשיות 'בחוקותי', 'כי תבוא', 'ניצבים' ו'האזינו', כך שהנחמה יתירה מהתוכחה בפסוק אחד.

טז באב

אמרו חז"ל (תענית כו, ב) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים' שבהם מחל הקב"ה על עוונותיהם של ישראל והיו מטוהרים. ונהגו בו מקצת יום טוב, זכר למספר דברים ששמחו בהם ישראל וארעו ביום זה, וסימנן חמשה עשר, חיתון, חולות בכרמים, שבימים אלו היו כל ישראל גדורים מאליהם בגדרי הטהרה והצניעות, לכן ייחדו ימים אלו לשמחת נישואין הנערכים בישראל מתוך קדושה. מתי מדבר פסקו למות. שביטים, הותרו להנשא זה בזה. הרוגי ביתר הובאו לקבורה. - עצי מערכה פסקו לכרותם, שעד יום חמשה עשר באב כל העצים הנקצצים אינם מתולעים, לפיכך הוא יום אחרון להשלמת הכנת עצי המערכה. שבת בנימין הותר בקהל. רגל, שפסקו מחסומי ירבעם שמנעו את ישראל מלעלות לרגל לירושלים.

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו וספ"י פנימו שליט"א

שאל מקמני ואתנה

ואיזו היא? - תמה הבן. פשוט מאוד! - השיב האב - לבקש ממני! הן אני ניצב לידך, צועדים אנו יחדיו, הלא כן?...

האב לא יפעל כל עוד ישים הבן בשר זרועו, וידמה בנפשו כי יכול לגבור על כל מהמורה בכוחותיו הדלים. רק כשיכיר בכך שקטן הינו ויפנה לעזרתו של האב, יניף האב את ידו ויסלק האבן כמעביר פקק מעל פי צלוחית.

כך האנשים המדמים לסדר את חייהם בכוחות עצמם, ולפתור את כל בעיותיהם לבדם. לשווא מקיזים הם את דמם, לשווא מכלים את כוחותיהם. והנה ה' ניצב מעליהם, "הנותן רוזנים לאין שפטי ארץ פתהו עשה". אב הוא לבניו, וקשוב לצרכיהם ובקשותיהם. אך אם יכירו באפסיותם ויפנו לעזרתו, עד מהרה ירוץ דברו. "כי אין לה' מעצור להושיע ברב או בקיט" (ש"א א, יד).

לפנים היו צדיקים שלא נדרשו אפילו להתפלל. היו הם בבחינת "טָרָם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אֶשְׁמָע" (ישעיה סה, כד), לרוב ביטחונם שבטחו באלוקי צורם, ונשענו עליו כגמול עלי אימו. אך מאז נתמעטו הלבבות ואבדה האמונה, אין לנו על מי להישען, אלא על כוח התפילה שהותר לנו ה' לפליטה, כמאמר הכתוב, "שאל מקמני ואתנה" (תהלים ב').

לזאת ירגיל האדם עצמו מקטנות, לפרש שיחו לפני ה' בכל עת מצוא, לשאת לבבו אל כפים אל א-ל בשמים, לקוות לעזרתו ולצפות לישועתו, ובע"ה ניושע בקרוב ישועת עולמים.

"וְאֶתְחַנֵּן אֵל ה' פַּעַת הוּא לְאָמֹר" (ג, כג), איתא בתנא דבי אליהו (זוטא, פו) אמר לו הקב"ה למשה, משה, אין אתה יכול לעמוד על מדותי, אלא הרני מודיעך מקצת מידותי. כשאני רואה בני אדם אע"פ שאין בהם תהילה ושבח של תורה ומעשים טובים, לא במעשה ידיהם ולא במעשה אבותיהם, אלא רק בשביל שהן עומדים ומוזיזין ומשבחין ומרבים בתחנונים לפני - אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהם, שנאמר (תהלים קב) "פָּנָה אֵל תְּפִלַּת הַעֲרֵךְ וְלֹא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתָם".

יש לאדם לקעקע מקרבו את האמונה בכוחו ובעוצם ידו, ולהתפלל לקב"ה על כל דבר קטן כגדול, אם בפרקי תהלים, ואם בדיבורים פשוטים מלב נכנע: אבא שבשמים, עזור לי! הפך רצוני ומלא משאלתי.

משל לאב ובנו שיצאו יחד לטייל בגינה, ובדרכם הזדקרה אבן גדולה שמנעה בפניהם את המעבר. אחז הבן בידיו הקטנות בסלע, והחל לדחוף בכל כוחו. פרצופו לבש סומק עז וממצחו נשרו אגלי זיעה כבדים. אך ככל שכילה את כוחותיו, לא הצליח להזיז את האבן ולו סנטימטר אחד... לקול נשימותיו העולות ויורדות ולמראה איבריו המרטטיים מרוב מאמץ, גם לו האב: בני היקר, אינך משתדל מספיק!

פרץ הבן בבכי: אבא, אני אינני משתדל מספיק? ראה נא ראה כיצד מכלה אני את כוחותיי ומנזק את כל מרצי. נכון מאוד! - אמר האב, אך עדיין יש ביך לנקוט בהשתדלות מועטת ופנוטה שתחסוך ממך את כל המאמץ.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פניטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פניטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
20:49	20:12	18:58	ירושלים
20:47	20:14	19:14	ת"א אשדוד
20:47	20:15	19:06	חיפה
20:45	20:12	19:12	ב"ש

אל ימנע עצמו מן הרחמים

הגאון רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל כותב בספרו 'כסף נבחר', גדולה מעלת התפלה, כי התפלה, בפרט בעת צרה, מועלת הרבה. שהרי אפילו חרב חדה מונחת על בשרו, אל ימנע עצמו מן הרחמים. עצמו, דוקא. כלומר, הוא בעצמו יתפלל עליו, ולא יאמר לאחרים הפנויים בדעתם להתפלל עליו. כך משה רבנו ע"ה, על אף שנגזר דינו "אל תוסף דבר אלי עוד", והיה פתח למשה שיתפללו עליו אחרים, לפני ה' יתברך שייכניסוהו לארץ. כי כן נאמר לו: "אל תוסף דבר", שהוא לא יחזור ויתפלל, אבל אחרים אפשר שיתפללו עליו. ובכל זאת, לא רצה משה כי אם להתפלל הוא על עצמו. להיות שתפלת האדם על ידי עצמו גדולה וחשובה מאד. מכך ילמדו שאר בני אדם שאין ראוי להם להתפלל על ידי זולתם, כי אם הם בפניהם ירצו שאלתם ובקשתם.

דרשו חז"ל, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, בדבר הזה אל תבקש ממני, אבל בדבר אחר גזור עלי ואני אעשה, שנאמר "ותגזר אמו ויקם לה". אמר לו, אם לאו, הראני נא אותה. אמר לו, בדבר הזה עלה ראש הפסגה. למדנו מומאמר זה, שלאחר שאמר לו הקדוש ברוך הוא: "אל תוסף דבר אלי", עם כל זה חזר משה להתפלל שרוצה לראותה, ואף על פי שלא נענה להכנס לתוך הארץ, מכל מקום נענה בתפלתו לראות אותה, שאמר לו הקב"ה, "עלה ראש הפסגה... וראה בעיניך" מכאן אתה למד, עד היכן מגיע כחה של תפילה.

איש ואשה שזכו

שמע קול תחנונינו

"וְאַתְּחַנֵּן אֶל ה'". (ג. כג). צריך האדם להיזהר בכך שלא יתפלל רק כדי לצאת ידי חובתו, אלא כפי דברי השלחן ערוך (או"ח סי' צח סעיף א), 'יתפלל דרך תחנונים כרש'. כאשר אדם חש עצמו כרש המתדפק על הפתח ומוציא מפיו את מילות התפילה בתחנונים, הרי תפילתו מוכיחה שהוא סמוך ובטוח בכך שכל כולו נתון בידיו של הקב"ה, וקיים סיכויו גדול יותר שתפילתו תענה. זו אמנם אותה תפילה, עם אותם המילים, אך הנימה שונה! וההבדל כבין שמים לארץ.

לעיתים, אנו בוררים את המילים בבואנו לדבר עם בן הזוג, חושבים תחילה מה ראו להיאמר ומה כדי לדחות להזדמנות אחרת. ובכל זאת השיחה לא צלחה כראוי, היעד אליו חתרנו התרחק וסיימנו את השיחה בחירוק שיניים. מדוע? הן תכנונו היטב מה לומר, בברנו את המלים כדי לא לפגוע, במה לא היינו בסדר?

יתכן שאת מילותינו בברנו בקפידה, אך האם כרינו אוזנינו לשמוע כיצד אנו נשמעים, ראו לבחון את עצמנו האם כשאנו פונים אל בן הזוג אנו נשמעים חביבים ונעימים, או שכוא הנימה חדה מידי ותוקפנית. רוב בני האדם לא שמים אל ליבם שאכן הם נשמעים באופן לא חביב ואפילו מעט צורמני. וכאן טמונה עוצמה רבה, המילים הם אותם מילים, אך הנימה, הטון, כיצד הוא נשמע?

מסופר על אב שלא ידע קרוא וכתוב, ששלח את בנו ללמוד בעיר רחוקה. לימים, שלח הבן מברק אל אביו. האב שלא ידע לקרוא, פנה לחפש שכן או מכר שיקרא עבורו את המברק, הוא יצא מחוץ לביתו וראה את שכנו צועד נחפז אל ביתו. הוא עצר אותו וביקש ממנו כי יאות לקרוא עבורו את המברק של בנו. השכן שרגז מעט על שהופרע בדרכו, קרא את המילים שכתב הבן בנימה רגוזה ותוקפנית 'אבא' - כך כתב הבן, והשכן קרא בתוקף - 'שלח לי חליפה ונעליים!'. 'חצוף' - התרגז האב - 'כך הוא חושב לנצל אותי. לא אשלח לו דבר!'. נכנס האב לביתו והניח את המברק על השולחן. לפנות ערב נכנס לביתו מכר ודרש בשלומו. 'שמא תיאות לקרוא לי את אשר כתב לי בני' ביקש האב - 'נראה לי כי לא היטבתי להבין את בקשתו'. המכר נעים ההליכות לקח את המברק לידו וקרא בקול מלא רגש ותחנונים 'אבא' הוא קרא בקול רגוע געועים - 'שלח לי חליפה ונעליים'. וכבר נתמלא ליבו של האב חמלה על בנו והזדרז לשלוח לו את מברקו...

נשים ליבנו לאופן בו אנו מדברים ופונים אל בן הזוג, ודאי שיש לכל אחד במה לשפר. ובעניין התפילה, לא כולם זוכים בשלום בית והדבר ידוע. זוגות רבים הולכים ושופכים ליבם בפני יועצים ומדריכים. אחרים משלימים ביאוש עם המוצב. חשוב אמנם ללמוד ולשמוע דעת חכמים, חשוב גם להשלים ולקבל את המציאות, אך האם לא שכחנו את התפילה?! גדול כח התפילה הבוקעת מכל הלב וביכולתה לחולל פלאים, ניתן לבקש מאבינו שבשמים כל דבר כן, גם שלום בית! אנא, שמע קול תחנונינו...

פרמראות

"אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בנייהם ילמדון" (י.)

יש להבין את הקשר בין תחילת הפסוק "אשר ילמדון" בו נצטוו בני ישראל ללמוד תורה ולירא את ה'. לבין סוף הפסוק בעניין חובת הלימוד עם הבנים "וְאֵת בְּנֵיהֶם יְלַמְּדוּן", מהי אם כן השייכות שבין הדברים. ה'בן איש חי' בספרו 'עוד יוסף חי - דרשות' כותב, שכאשר האבות מוכיחים את בניהם ומזרזים אותם לשקוד על לימודם, ואילו הם עצמם טרודים בפרנסתם ולא קובעים עתים לתורה, הרי תוכחתם לא נשמעת והבנים מאבדים את מרצם וחשקם ללמוד. אלא, שהדרך הנכונה היא "אשר ילמדון" לא לשם גדולה והנאת הממוון אלא מתוך מטרה "ליראה אתי", בכל מצבי החיים - "כל הימים", וגם כאשר יהיו טרודים בפרנסתם ובעבודתם "אשר הם חיים על האדמה". רק כך יהיו בטוחים כי יתקיים בהם "וְאֵת בְּנֵיהֶם יְלַמְּדוּן", שלא יבטלו בניהם זמנם לריק, מתוך שיסתכלו על אהבת התורה של האב, גם הם יסיפו עוד ויתגדלו בלימוד התורה, כי מעשי אבות סימן הם לבנים.

"ובכל מאדך" (וה.)

פירש רש"י בכל ממונך. שאל הצדיק בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, מי שהוא עני ואין בידו מאומה, כיצד יוכל לקיים את "ובכל מאדך"? אלא ביאר, שמעתי בשם החידושי הרי"ם זצוק"ל, שנתן עצה לאחד בעבודת השם, על פי הכתוב בפרקי אבות (ב. א), וְהָיוּ מְחַשְׁבֵי הַפְּסָד מְצוּהָ כְּנֶגֶד שְׂכָרָה, צריך האדם לעשות חשבון בנפשו שאם יציעו לו סכום עצום של מליון מטבעות

כסף בעד שלא יניח תפילין, או שיחלל שבת, הרי ברור שלא יסכים לכך בשום אופן, ויותר מרצונו על הכסף. כך גם כשמקיים אדם מצוות צריך לדמות בנפשו כאילו הרויח למעלה ממיליון מטבעות כסף, ולשמוח בכך שמחה גדולה, שהרי המצוה בעיניו שווה הרבה יותר מסכום זה. סיים בעל ה"אמרי אמת" ואמר, חשבון זה יכול גם אדם עני לעשות... והוסיף, זהו גם הפירוש לפסוק בתהלים (קט) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב".

"ודברת בם בשבתך בביתך ובכלתך בדרך ובשכרך ובקומך" (י.)

הגאון בעל "חתם סופר" זיע"א נסע לעיר וינה, לרגל צרכי ציבור שהיה מטפל בהם, פגש שם את אחד הסוחרים מבני עירו פרשבורג שלרוב טרדת מסחרו, לא עסק בתורה כלל באותם ימים. הוכיחו ה"חתם סופר" על כך שאינו מקדיש לכל הפחות מעט זמן וקובע עת ללימוד התורה, הסוחר התנצל שכעת לרוב טרדותיו בדרך ובעסקיו אין הדבר בידו, אך כשהוא בביתו ללא טרדות כל כך מרובות ודאי שהינו קובע עיתים רבים ללימוד. השיב לו ה"חתם סופר", הלא נאמר בתורה "ודברת בם" - ודרשו חז"ל בם - ולא בדברים בטלים. אימתי לא תדבר כלל בדברים בטלים? ודאי "בשבתך בביתך". אך "ובכלתך בדרך" כשהנך חייב לצאת לדרך לצורך פרנסתך והנך טרוד ודחוק בזמנך. למרות טרדתך, חייב הנך לעסוק בתורה לכל הפחות "בשכרך ובקומך" מעט בבוקר ומעט בערב. מובא בשם צדיקים, שיש חידושי תורה שניתן להשיגם דווקא בשעת ההליכה בדרכים, שכן נאמר "ובכלתך בדרך", וסייעתא דשמיא מיוחדת יש להוהג בתורה בשעת הדרך, שזוכה לגלות צפונות נפלאות מתוך התורה.

פניני דברי יאשיהו

ומצאו מרגוע לנפשכם

"ואהבת את ה' אלהיך". האהבה מסורה היא ללב, אם כן היאך ניתן לצוות על אדם לאהוב? כשנתבונן על חיינו וחיי הנמצאים בסביבתנו נראה שכולם נמצאים בחיפוש נואש ומתמיד, חיפוש אחרי דבר בלתי ידוע. כל פעם שמושיגים אנו דבר מה שהיה בחפצנו, כבר אין לנו בו עניין, ולא מרגישים בו צורך עוד. וכך מחוסר סיפוק מחפש האדם אחר עוד מטרר ועוד יעד. ומסופר על אלכסנדר מוקדון, ביום שסיים לכבוש את העולם, שמעו קציניו ומפקדיו בוכה. לתמהיתם השיב, 'כל המלחמות היו חיפוש אחרי דבר מה נעלם, שנפשי ציפתה אליו. נלחמתי, סיכנתי את חיי, סיימתי את כל תוכניותי. וכעת הגעתי לנקודה שבה התחלתי, נורק אל עצמי, ואינני יודע אחר מה אני עוד מחפש...'

ואכן, מדוע לא מגיע אדם לסיפוק בחייו, להיכן הוא שואף להגיע? אלא, מאחר ושורש נשמתו של האדם חצובה ממקום גבוה, לכן, עד שהאדם לא מיישר את עצמו עם שורש נשמתו, תמיד ירגיש כמי שמחפש אחר דבר מה שאבד. לא הכסף ירגיע את נפש האדם, ואף לא הכבוד. רק החיבור לשורש נשמתו, יביא מזור לנפשו. ועל פי זה יבן, שאכן ניתן לצוות את האדם לאהוב את ה', משום ששורש נשמתו הוא מה, ורק ע"י שאדם מגיע בשלמות למצוות "ואהבת את ה' אלהיך", יוכל האדם למצוא את האמת בחייו.

כיבוד הורים - מצוה המורה שבחמורות

עשרה דברות ניתנו לעם ישראל בהר סיני וניתנו בשתי לוחות. בלוח הימני נחקקו המצוות שבין אדם למקום כגון "לא יהיה לך אלהים אחרים", ואילו בלוח השמאלי נחקקו מצוות שבין אדם לחברו כגון "לא תרצח". באופן מפליא נחקקה מצוות כיבוד הורים בלוח הימני, חבורה למצוות שבין אדם למקום. אמרו חז"ל **השווה הכתוב כיבוד אב ואם - לכבודו של הקדוש ברוך הוא!** שהרי בכיבוד אב ואם נאמר: "כבד את אביך ואת אמך", ולגבי כבוד ה' נאמר: "כבד את ה' מהונך". **וכן השווה הכתוב מורא אב ואם - למוראו של הקדוש ברוך הוא!** שהרי במורא אב ואם נאמר: "ויבאן זמא שיא תיראו", ולגבי מורא ה' נאמר: "ה תא דיהלא תירא".

טעמה של מצוה זו כפי שמובאת בספר החינוך (מצוה לג) 'שראו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עימו טובה... וכשיקבל זאת המידה יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא'. אמנם נראה כי מצוה זו טעמה שכלי ואף מצינו שגויים קיימוה, כפי שסיפרו חז"ל על דמא בן נתינה. ובכל זאת עלינו לקיים את המצוה "כבד את אביך ואת אמך", לא מתוך הבנה שכלית בלבד אלא "פאשר צנך ה' אלהיך". (ה. טו.). ולכן שכרו של דמא בן נתינה היה דווקא פרה אדומה שטעמה נעלם, כדי ללמדנו שאף מצוות כיבוד הורים שטעמה מובן מצד המוסר וההגינות, בכל אופן יש בה עומק וסודות טמירים מעבר להשגתנו. ויש לו לאדם לקיימה מתוך רצון לקיים את מצוות בוראו.

בכלל מצוות כיבוד ומורא אב ואם הוא האסור להזכירם בשמים. נידון הלכתי מעניין נוצר בקהילות הנוהגות לקרוא לילדים בשם ההורים בעודם בחיים, ויש בכך כיבוד הורים. אלא, שכאשר קוראים לאותם ילדים, מזכירים למעשה את שם ההורה שבשמו קרויים הבן או הבת. מה ניתן איפוא לעשות? מותר להורים לקרוא לילדיהם בשם שם הוריהם שלא בפניהם. אך בפני הוריהם יש להזהר לא לקרוא לילדים בשם, אלא בכינוי או בשינוי, כגון ששם אביו 'יוסף', יקרא לילד בפני אביו 'יוסי' וכן על זה הדרך. ניתן אף לבקש מההורה מחילה ורשות לקרוא לילדים בשם בפניהם. אך מחילה זו מועלת רק אם אין שם אנשים זרים שלא מבני המשפחה, כי אז יש לקרוא לילד בשינוי. כל זאת כשמדובר בשם שאינו פלאי, היינו שם רגיל השגור בפי הבריות. אך אם שם ההורה הוא שם פלאי ונדיר, אסור לקרוא לילדיהם בשם בחיי הוריהם בפניהם ושלא בפניהם, אלא על ידי שינוי. בהקפדה על כך זוכים לקיים בפן נוסף את מצוות "כבד את אביך ואת אמך" ששכרה הרבה מאד "למשן יאריבו מיך...".

רבי יצחק אברבנאל - ה' באב ה' רס"ט (1508)

כתבת פירושי לנביאים ראשונים, וחיבוריו הידועים על הגדה של פסח ופרקי אבות, וכן פירוש ל'מורה נבוכים' של הרמב"ם.

פחות משנה לאחר בריחתו נקרא רבי יצחק לשרת את מלך קסטיליה פרידננד והמלכה איזבלה. שמונה שנים שרת את המלוכה, אך בשנה התשיעית נחתמה גזירת גירוש על יהודי ספרד. רבי יצחק עשה ככל אשר בכוחו והתחנן בפני המלך לבטל את הגזירה ואף ויתר על סכום רב לטובת העניין, אך המלכה סירבה בתוקף לכל הקלה כלפי היהודים והמלך עמד על דרישתו לבצע את גזירת הגירוש. המלך הותיר לדון יצחק להיוותר בממלכתו, אך דון יצחק סרב להצעה ובט' באב ה' רנ"ב הצטרף אל רוב אחיו היהודים כשלוש מאות אלף נפש, שבחרו לצאת לגלות עניים ודווים ולא להכנע לדרישת הנוצרים לספחם אל דתם. בכך לא תמה תקופת שירותו בבתי המלוכה, הוא נקרא לשרת במלכות נאפולי כיועץ, ואף ליווה את המלך בבורחו מפני הצבא הצרפתי שכבש את עירו.

בערוב ימיו לאחר נדודים רבים, הגיע דון יצחק לונציה, שם נפטר בה' באב ה' רס"ט (1508) והוא בן ע"ב שנים, והיתה מנוחתו כבוד בעיר פדובא. מחמת הרס הקברות שבוצע שנה לאחר פטירתו בבית הקברות, לא נודע מקום קבורתו. זכותו יגן עלינו, אמן.

הגאון הקדוש רבי יצחק אברבנאל הידוע בכינויו **דון יצחק אברבנאל זיע"א**, נולד בעיר ליסבון בפורטוגל, בשנת ה' קצ"ז (1437) לאביו רבי יהודה. והיה מגדולי חכמי ספרד בדור הגירוש. משפחתו הרמה והנישאה התייחסה עד למלכות בית דוד. עוד מצעירותו גדל על מבועי החכמה אצל **רבי יוסף חיון זיע"א**, ונתחנן תחת השגחתו ופיקוחו של אביו הדגול **דון יהודה אברבנאל** שהיה שר האוצר למלך פורטוגל. לאחר פטירת אביו מילא את מקומו והיה לשר האוצר האהוד על המלך.

לשני שולחנות זכה דון יצחק תורה וגדולה, וכך הוא מתאר בהקדמתו לספרו 'זבח פסח', 'כי מעגורי גדלני העושר והכבוד, בית והון נחלת אבות, ומה' מעלה רמה עם יוצאי ארץ בחצרותם ובטירתם, והייתי קרוב אליהם... על כל אשר היה לפני תורה וגדולה... **כי אעבור כל טובי על פני, לא ידעתי ספרות!** בהיותו קרוב למלכות ניצל רבי יצחק את מעמדו לטובת אחיו היהודים.

עם מותו של מלך פורטוגל, הואשם דון יצחק בקשר עם מורדים ונידון למות, הדבר נודע לדון יצחק טרם תפיסתו והוא נאלץ לברוח מהעיר והגיע לקסטיליה, וכל רכושו הוחרם. את הקורות אותה ייחס רבי יצחק לכך ששירת כל חייו מלכי בשר ודם, ולכן והחליט להקדיש את חייו ללימוד התורה ולהמשך

מאמר החכם

אנכי עימד בין ה' וביניכם (ה. ה) "אנכי", כל זמן שאדם נתון תחת שלטון ה'אנוכיות' שלו, שזררת מחיצה "בין ה' וביניכם" ואיננו מסוגל להגיע עד הבורא. (מהר"ם מקוברין)

עם חכם ונבון

אותם מארצם. אך הקב"ה תמיד מצילנו מידם שכן **"עם ישראל חי לעולמי עד"**. ההגמון נדהם מתשובתו הרהוטה של הרב ומבטחונו העצום, משהו זע בליבו החתום אך עדיין לא נסוג מעמדתו. וכך המשיך ושאל, 'כמה יהודים בעיר מין ובסביבתה?', נענה רבי יהונתן ואמר, 'ארבעים וחמישה אלף שבע מאות ושישים, זהו מספר יהודי העיר'. הביט ההגמון בשעונו, ובמבט זדוני ומרושע אמר לרבי יהונתן בלגלוג, 'עוד שעה נותרה למועד הגרוש. אתה ידוע ככותב קמיעות מפורסם מאין כמוהו, אם תצליח תוך שעה עד שעת הגרוש, לכתוב בקמיע שגודלו כגודל מזוזה, את המאמר שאמרת קודם **"עם ישראל חי לעולמי עד"** ארבעים וחמישה אלף שבע מאות ושישים פעם, כמניין יהודי מין, אבטל את הגזירה. זכור - תוך שעה!'. צחק מרושע התגלגל מפיו של ההגמון, בטוח היה שבתחבולותיו יצליח להדוף את רב היהודים בכבוד. הלך רבי יהונתן לביתו וחזר אחרי שעה ובידו קמיע כתוב על קלף בגודל מזוזה. הביט ההגמון המופתע בלקף, וראה בו אותיות הרשומות בתוך טבלה של 19 על 15 משבצות. 'החפץ אתה להתל בי?!' שאג בקול זועם. 'עשיתי כמצוותך' - ענה לו רבי יהונתן בביטחה - 'כל שנותר לך לעשות הוא, להתחיל לקרוא מאמצע הקמיע, מהאות 'ע', ארבעים וחמישה אלף שבע מאות ושישים פעם נכתבו המילים **"עם ישראל חי לעולמי עד"** באופנים שונים, כמספר תושבי העיר היהודים. אולם מאחר והקריאה תארך לך זמן רב, עליך לבטל תחילה את הגזרה כפי שהבטחת!...

רק לאחר שנה הצליח ההגמון לאשר, שאכן מספר הפעמים שנכתב המאמר **"עם ישראל חי לעולם ועד"** על הקלף, הוא בדיוק כמספר יהודי העיר. הוא הטריח את עצמו לביתו של רבי יהונתן, והביע את התפעלותו מגאונותו המופלאה של רבי יהונתן. לימים, אמר רבי יהונתן על כך, **"כל החכמה הזו, באה מן התפילה, בדוק ומנוסה אם יתפלל אדם שחרית וקריאת שמע בכוונה, שבו ביום יזכה לדבר מצוות ויצליח בעסקיו, ואף שלשעה יחשוב שאינו מצליח, בסופו ימצא שכן הוא, ואין צריך לומר שיצליח בו ביום בתורה..."**

קהילה יהודית משגשגת פרחת בעיר מין, בחבל הארץ אלזס לורן שבצרפת. נהר מונזל המפתל, העובר דרך לוקסמבורג וחובר בקצהו לנהר הריין שבגרמניה, שיוה לעיר מראה שליו ובוסח. בתי הכנסיות והישיבות ברחובות היהודים שקקו חיים, והתנשאו לרום המעלה תחת הנהגתו של **הגאון המופלא רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל**, שהתפרסם בכל תפוצות ישראל בתורתו וכן בחריפותו השנונה. אלא, שלא ארכו הימים וסכנה התגלגלה לפתחם של תושבי העיר היהודים. שליח מיוחד מטעם הגמון העיר מין, הידוע כשונא ישראל מובהק, שם פניו לעבר ביתו של המרא דאתרא הגאון רבי יהונתן אייבשיץ. הוא ירד בזריזות נחושה מכרכרתו, ופנה לדפוק על דלת הבית, והגיש את האגירת שבידו לאדם נשוא פנים שהופיע לפניו. רגעים ספורים לאחר מכן נעלם מהשטח כשהוא מותיר אחריו עננה כבדה המאיימת על חיי קהילת מין. השמועה התגלגלה במהירות, גזירת גירוש אכזרית הוטלה על תושבי העיר היהודים... כל פרנסי הקהילה ותלמידי החכמים נאספו בבית רבם כדי לטכס עצה ותושיה. לא נותר זמן רב לפעול ולנסות להעביר את רוע הגזירה, הגזירה היתה מיידית ונצטוו לבצעה בתוך ימים ספורים. מיד נבחרה משלחת שהציעה להגמון הצעת כופר הגונה בעד ביטול הגזירה. אלא, שחמדת הממון לא הועילה להניא את ההגמון מגזרתו הקשה. השעון לא עצר מלכת, ויום הגירוש הגיע, רבי יהונתן ישב בחדרו, מצחו הרם נחרש קמטים ועיניו עמקו מאד, הדרת פניו הווארה בלהבת אש. מרוכז היה בתפילתו לבורא העולם שיציל את קהילתו. ולפתע, באחת התרומם מכיסאו, לבש את מעילו ופנה לצאת מביתו לעבר ארמונו ההגמון.

רבי יהונתן הקבל בארמונו של ההגמון וניסה להמתיק את גזר הדין. במהלך השיחה ציטט ההגמון מאמר מספרי הנצרות ושאל את רבי יהונתן, 'אמור לי רב יהודי, מהו מניין המילים במאמר שציטטת?'. מיד ענה רבי יהונתן 'שבע עשרה מילים, כמניין האותיות במאמר **"עם ישראל חי לעולמי עד"**. דע לך כבוד ההגמון, כי במשך כל הדורות עמדו עריצים ומושלים וניסו להתנכל לעם ישראל, הרגו ביהודים, גזרו עליהם גזרות קשות, גירשו

מונה מספר לפוכבים

של היתוך גרעיני המתרחש בהם. כוכבי השמים מופיעים בצבירים הקרויים **גלקסיות**, המכילים כמות בלתי נתפסת של מאות מיליארדי כוכבים. הגלקסיות מופיעות בצורות שונות, כעין ספירלה, או כדור פחוס. ביקום קיימים מספר רב של גלקסיות הרחוקות מכדור הארץ. מערכת השמש והירח היא חלק מגלקסיית **'שביל החלב'**, ובתוכה אף כוכב **'צדק'** שהוא כוכב הלכת הגדול ביותר, קוטרו 142,900 ק"מ, משך הזמן ששוכב 'צדק' משלים סיבוב שלם על צירו הוא 9 שעות ו-55 דקות, במהירות עצומה של 45,360 קמ"ש. לעומתו כוכב הלכת **'חמה'** משלים סיבוב שלם על צירו בזמן ארוך הרבה יותר, במשך 60 ימי ארץ. ולמרות זאת נחשב כוכב הלכת 'חמה' לכוכב המהיר ביותר, משום שהוא מקיף את השמש במהירות של 172,000 קמ"ש ומפאת קרבתו הגדולה לשמש, הקפה אחת סביב השמש חולפת כעבור 88 יום. כוכב **'נוגה'** השני במרחקו מהשמש והקרוב ביותר לכדור הארץ, נקרא בלשון חז"ל כוכב **'אילת השחר'**, והוא כוכב הלכת הבהיר והזהר ביותר הנצפה מכדור הארץ. כוכב **'שבתאי'** מורכב בעיקר ממימן ומהליום, שני היסודות הקלים ביותר ביקום, והוא אכן הכוכב הקל ביותר באופן יחסי לגודלו מכל כוכבי הלכת. **"כי ארצה שמיך מעשה אצבעתיך ורח וכוכבים אשר כוננתה"** (תהלים ח).

"וְרֵאיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאֲדָמָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים" (י, ט), כתב ה"אבן עזרא", לכל עם ועם, וכן לכל עיר ועיר כוכב ידוע ומזל, אך לעם ישראל יש מעלה גדולה, שלא נמצאים תחת שליטתם של כוכבים ומזלות אלא הם נחלת ה'. משה רבנו לפני פטירתו מברך את עם ישראל שירבו ככוכבים **"ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבֵּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב"** (א, ט), למה ברך אותם בכוכבים, מה הכוכבים הללו מעלות על גבי מעלות, כך עשויים ישראל מדרגות מדרגות. מהם כהנים, מהם לויים ומהם ישראל. וכשם שאין סוף וקיצבה לכוכבים, כך אין סוף לישראל.

חז"ל חישובו את הכמויות העצומות של הכוכבים, **"ב מזלות בראשית ברקיע, ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון, ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון, ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון, ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא, ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות ושישים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה...** (ברכות לב). ולמרות מספרם העצום, הכוכבים אינם יוצאים אלא בשמות, שנאמר **לְכֻלָּם שְׁמוֹת יִקְרָא**, ובכניסתן נכנסין במנין, שנאמר, **מונה מספר לפוכבים**.

הכוכבים הם מגרמי השמים המפיקים אנרגיה ומפיצים אור, כתוצאה